

Position Paper 'Werk in de platformeconomie'

FNV

De Commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de Tweede Kamer heeft de FNV uitgenodigd een position paper in te dienen ten behoeve van het rondetafelgesprek over 'Werk in de platformeconomie' op donderdag 16 november as. De FNV voldoet graag aan dit verzoek.

De platformeconomie is een relatief nieuwe manier om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt bij elkaar te brengen. Het platform biedt kansen voor werkenden. We krijgen ook met nieuwe vraagstukken te maken die om een oplossing vragen. Er zijn nog weinig gegevens beschikbaar over de omvang en de aard van platformwerk. Kijkend naar de feiten die nu bekend zijn, beschouwt de FNV platformwerk als digitale platforms waardoor mensen tegen betaling diensten verrichten voor een derde. Dat kan gaan om fysieke diensten, zoals schoonmaakwerk, vervoer van personen of van een maaltijd, maar ook om digitale klussen. Waarbij opgemerkt moet worden dat het laatste kan gaan om normaal werk of om opgesplitste taken (micro work). Mogelijk uitgevoerd door iemand in een ander land. Dit soort werk kan een grote impact op de arbeidsmarkt hebben.

Helaas komen we niet toe aan een eerlijk en gedegen maatschappelijk debat en aan oplossingen, omdat platformwerk in Nederland vooral wordt gebruikt om werkgeversverplichtingen te ontlopen en mensen zo goedkoop mogelijk te laten werken. Het is een verdienmodel geworden voor werkgevers ten koste van werkenden, zoals er in Nederland zoveel verdienmodellen bestaan. Dat probleem wordt het best aangepakt door flexibele arbeid duurder te maken en door het arbeidsrecht te handhaven.

FNV zal in dit paper vooral op de juridische kant ingaan : de arbeidsrelatie en het werkgeverschap; het huidige arbeidsrecht dat voor ons volstaat; handhaving van het arbeidsrecht; ketenaansprakelijkheid en het recht op vrijheid van vereniging.

Arbeidsrelatie en werkgeverschap

De juridische positie van platformwerkers is ongewis en een groot aantal van hen is werkzaam aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Werkgevers proberen het werkgeverschap te ontduiken via schijnconstructies. Volgens de FNV is in veel gevallen feitelijk sprake van een arbeidsovereenkomst, ook al wordt er door platforms - zoals Helpling - op papier van alles aan gedaan om een arbeidsovereenkomst te vermijden. Thuisbezorgd werkt wel met arbeidsovereenkomsten, Deliveroo in ieder geval tot januari 2018 en sommige platforms werken in de ene gemeente met een arbeidsovereenkomst en in een andere weer met (schijn)zelfstandigen. Dit geeft aan dat het om gewoon werk gaat dat op basis van arbeidsovereenkomst moet gebeuren, maar dat om kosten te besparen vaak voor schijnconstructies wordt gekozen. Het kostenvoordeel voor platformwerk gaat ten koste van de werker en van de samenleving.

Zoals het platformwerk nu in Nederland functioneert, heeft het een versturende werking op die arbeidsmarkt. Goed beschermde arbeid wordt verdrongen door minder beschermde arbeid. De technologische ontwikkelingen leiden lang niet altijd tot nieuwe werkgelegenheid. De FNV wil geen concurrentie tussen werkenden op basis van hun arbeidscontract en arbeidsvoorwaarden. Wij willen het gelijke speelveld tussen vaste, flexibele en zelfstandige arbeid herstellen. Waar werkenden bewust en vrijwillig kunnen kiezen voor het werk als zelfstandige. De situatie die nu is ontstaan, leidt tot verdere afkalving van de cao, bescherming van de arbeid en van solidaire regelingen die wij met elkaar hebben opgebouwd, zoals pensioen en sociale zekerheid.

Huidig arbeidsrecht volstaat

De FNV is van mening dat het huidige arbeidsrecht niet hoeft te worden aangepast, zoals door sommigen wordt geopperd. Dat arbeidsrecht is op zich duidelijk: er is ofwel sprake van een arbeids- of uitzendovereenkomst dan wel van een (echte) zelfstandige. De technologische vooruitgang van de platforms maakt dit niet anders. De groep platformwerkers, waarvan de positie onduidelijk is, wordt groter. Dit is geen nieuw probleem, dit is eigenlijk niet veel anders dan de constructies die de FNV tegenkomt in het kader van schijnzelfstandigheid. Het achterliggende probleem in al deze situaties is dat iedere arbeidsrelatie, afhankelijk van de concrete situatie, moet worden gekwalificeerd of het wel of geen arbeidsovereenkomst betreft. Bovendien blijkt in de praktijk dat mensen in kwetsbare posities geen arbeidsovereenkomst durven te claimen. Dit betekent dat werknemers hun arbeidsrechtelijke bescherming niet verzilveren met alle individuele gevolgen van dien, waardoor vervolgens ook de staatskas en het sociale stelsel het onderspit delven (door het missen van premies, belastingen, pensioen). Het aanpassen van het arbeidsrecht zou alleen meer onduidelijkheid opleveren en is voor de FNV dan ook geen begaanbare weg.

Handhaving

Handhaving van bestaande wetgeving is in de praktijk voornamelijk afhankelijk van de werkers zelf. De FNV constateert al jaren (net als vele experts) dat juist de mensen aan de onderkant geen juridische stappen tegen hun "broodheer" durven te nemen. Platformwerkers hebben als extra handicap dat zij vaak geen mogelijkheid hebben om contact te maken met collega's. Tevens hebben zij te maken met onderlinge concurrentie, zijn afhankelijk van ratings en zonder slag of stoot verwijderd kunnen worden van het platform. Daarom wil de FNV dat de Belastingdienst en de Inspectie SZW hun instrumentarium beter gaan gebruiken en meer controles uitoefenen op deze platforms om de arbeidsrelatie vast te stellen. De reguliere bedrijfscontroles door looninspecteurs moeten worden hervat. Daar moet veel meer geld voor worden vrijgemaakt, en dat kan ook, want dat gaat zich immers terugverdienen.

Bovendien vindt de FNV dat er een omgekeerde bewijslast moet gelden: er is sprake van een arbeidsovereenkomst, tenzij het platform aan kan tonen dat die er niet is. Bij platforms bepalen algoritmen veel factoren waar een platformwerker van afhankelijk is. Tegelijkertijd zijn deze volstrekt niet transparant en bovendien door de platforms zelf ingesteld.

Dat gaat bijvoorbeeld over het tarief, of een werker een opdracht mag uitvoeren en de beoordeling door opdrachtgevers. Voor de FNV onderstreept deze sterke afhankelijkheid het feit dat in beginsel sprake is van een arbeidsovereenkomst.

Ketenaansprakelijkheid

Verder vraagt de FNV ook aandacht voor de ketenaansprakelijkheid. Veel opdrachtgevers zijn zich hiervan wellicht (nog) niet bewust, maar mocht worden vastgesteld dat er sprake is van een arbeidsovereenkomst, dan zal de FNV niet schromen om rechten van werkers te claimen, indien nodig ook bij hen.

Recht op vrijheid van vakvereniging

In Nederland is de vrijheid om lid te zijn van een vakbond (of er actief in te zijn) gelukkig algemeen geaccepteerd en is een (inter)nationaal grondrecht. Het is juist voor mensen aan de onderkant en in schijnconstructies als platformwerk zo belangrijk dat zij zich kunnen verenigen, want dat maakt ze minder makkelijk tot prooi van een werkgever. De FNV vindt het in dat licht onjuist dat de initiatiefnemers en woordvoerders van de Riders Union van de Deliveroo maaltijdbezorgers geweerd zijn bij deze formele hoorzitting van de Tweede Kamer. Te meer omdat hun acties directe aanleiding vormen voor deze hoorzitting.